МЕЖІ САМОВРЯДНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Сергій Миколайович ДМИТРЕНКО,

здобувач Закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», https://orcid.org/0000-0003-2408-0212

На перший погляд, межі самоврядного контролю варто виокремлювати основуючись на межах діяльності органів місцевого самоврядування, тобто, суб'єктах подібного контролю. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає, що громадяни України реалізують своє право на участь у місцевому самоврядуванні за належністю до відповідних територіальних громад. Будь-які обмеження права громадян України на участь у місцевому самоврядуванні залежно від їх раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, терміну проживання на відповідній території, за мовними чи іншими ознаками забороняються. Закон встановлює, що місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [1].

При цьому, місцеве самоврядування базується на чіткому переліку правових принципів, до яких, згідно статті 4 Закону відносяться: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності; правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених цим та іншими законами; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб; державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування [1].

Отже, реалізуючи своє право на самоврядування територіальна громада фактично утворює самостійну ланку влади, повноваження якої обмежуються конкретним муніципальним утворенням. За цією логікою межі самоврядного контролю в сфері земельних відносин встановлюються обсягом впливу органів місцевого самоврядування та географією місцевості на яку цей вплив розповсюджується.

Водночас, за цим же напрямом існує інша позиція, відповідно до якої межі контролю органів місцевого самоврядування пов'язано із можливістю

© Дмитренко С. М., 2020

видавати ними власні нормативно-правові акти. З цього приводу М.О. Петришина зауважує, що право органів місцевого самоврядування видавати нормативно-правові акти є однією з найважливіших гарантій їхньої діяльності й формою реалізації принципу правової автономії місцевого самоврядування [2, с.236]. При цьому, як зауважує А.Г. Мельник, саме за допомогою нормативно-правових актів власного видання представницькі органи місцевого самоврядування мають можливість приймати рішення у сфері регулювання земельних відносин, які виходять із волі територіальної громади (є власне самоврядним) і є обов'язковим на відповідній території [3, с.91].

Крім того, якщо звернути увагу на доктринальні опрацювання інших типів контрольної діяльності, то можна виявити, що межі останніх у розумінні науковців відрізняються. Наприклад, аналізуючи межі державного контролю В.М. Кравчук зауважує, що вони визначаються свободою, невідчужуваними правами людини на свободу та життя; необхідністю дотримання загально-дозвільних принципів [4, с.11]. В той же час В.І. Курило та В.З. Янчук зауважують: «Межі державного контролю, його зміст, мета і принципи перебувають у повній залежності від пануючих нині в нашому суспільстві економічних відносин, а також характеру соціально-політичного устрою» [5, с.388;6, с.71]. За В.С. Мартем'яновою межі контролю – це можливість уповноважених суб'єктів спостерігати за підконтрольними об'єктами та відповідним чином перевіряти їх, проте, за розумінням І.В. Чепурної вони передбачають одразу два фактори: по-перше, коло дій та рішень органів та осіб, якій реалізуються процес контролю; по-друге, визначення рамок збору та обробки інформації, які дозволяють виділити факти, що свідчать про порушення законодавства в тій чи іншій [7, с.194].

Цікавими є позиції науковців, які розглядають особливості судового контролю та його меж. Наприклад, Є.М. Попович з цього приводу вказує, що межі судового контролю визначаються, по-перше, суб'єктом його провадження, тобто, тим фактом, що він здійснюється органами судової гілки влади; по-друге, особливостями його здійснення – провадиться не систематично, не повсякденно, як, наприклад, контроль з боку спеціалізованих контролюючих органів або прокурорський нагляд, а одноразово при розгляді конкретних справ у судах [8, с.39].

Нормативну основу меж судового контролю в оперативно-розшуковому процесі підтримує Ю.Ю. Чуприна, який вважає, що рамки контрольної діяльності в означеній сфері встановлюються нормами національних та міжнародних нормативних документів, які встановлюють і закріплюють контрольні повноваження судових органів [9].

Таким чином, доктринальні концепції щодо змісту контрольної діяльності в різних сферах суспільного життя дають право констатувати, що межі контролю – це комплекс взаємопов'язаних факторів, які показують на що контроль направлено, яким чином здійснюється та в якій мірі може впливати на підконтрольний об'єкт. В аспекті самоврядного контролю у сфері земельних відносин дані фактори виражено в: 1) законодавчій та підзаконній основі здійснення самоврядного контролю в сфері земельних відносин, тобто, положеннях нормативно-правових актів,

© Дмитренко С. М., 2020

які становлять правові засади здійснення контролю; 2) встановлених законодавством повноваженнях суб'єктів самоврядного контролю в сфері земельних відносин; 3) предметі самоврядного контролю; 4) формах та методах здійснення самоврядного контролю в сфері земельних відносин.

Список бібліографічних посилань

1. Про місцеве самоврядування: від 21.05.1997 №280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. №24. ст170.

2. Петришина М.О. Нормативно-правові акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування. *Проблеми законності*. 2008. Вип. 99. С. 236–242.

3. Кузьменко Н. Межі повноважень органів місцевого самоврядування щодо прийняття нормативно-правових актів у сфері земельних відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №5. С.90-95.

4. Кравчук В.М. Взаємовідносини громадських організацій і держави в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правовий аспект): автореферат. Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2008. 20 с.

5. Аграрне право України / За ред. академіка АПрН України, професора Янчука В.З. К.: Юрінком, 1996. 560 с..

6. Курило В.І. Адміністративні правовідносини у сільському господарстві України: дисертація. Київ: Національний аграрний університет. 2007. 487 с.

7. Мартемьянов В.С. Хозяйственное право. Том 1.Общие положения. Курс лекций - М.:Издательство БЕК, 1994. 312 с.

8. Попович Є.М. Нагляд і контроль за дотриманням трудового законодавства України: дисертація. Національний університет внутрішніх справ. 2003. 192 с.

9. Чуприна Ю.Ю. Завдання, предмет і межі судового контролю в оперативно-розшуковому процесі України. *Форму права*. 2017. №1. С.195-204.

© Дмитренко С. М., 2020